International Organisation for Economic and Social Development through Cooperation
www.fidesco.org

Marco van Zwetselaar, Marieke Dekker en hun zes kinderen verhuisden in 2012 naar Tanzania. In de jaren sindsdien hebben ze als neuroloog en bio-informaticus bijgedragen aan betere patiëntenzorg en de ontwikkeling van de medische wetenschap in Tanzania. Financiële steun aan het "Tanzania Project" van FIDESCO maakt dit al ruim elf jaar mogelijk. Jouw gift maakt dat we dit werk kunnen voortzetten.

Marco van Zwetselaar, Marieke Dekker and their six children have lived in Tanzania since 2012. They work in a hospital as a neurologist and a bioinformatician. Financial support to FIDESCO's "Tanzania Project" has been indispensable for making this possible. Your continued support is much appreciated.

December 2023

Beste familie, vrienden, collega's, buren, en al die mensen die we niet persoonlijk kennen maar ons toch blijven steunen in ons werk.

Al was vouwend in het donker tijdens een stroomstoring keek ik samen met Vicky een meidenfilm over elfjes die magische krachten hadden rond de elementen. Een Waterelfje, een Aards Elfje, een Waaielfje en een Vuurelfje. En toen bedacht ik dat ik elke keer een ander element zou nemen. En, terwijl ik dit zwetend tik op mijn laptopje om wat tijd te doden bij een malariapatiënt van wie de nieuwe *parasite count* nog moet binnenkomen en ik in de verte de donder hoor en de bliksem de hemel zie oplichten weet ik het: vuur. Deze maand heeft de wereld zich in een zo ontvlambare toestand gestort dat ik niet anders kan kiezen. En bovendien is ons vuur nog lang niet uit! Dus laten we eens inzoomen.

Wereld

Al zitten we ver weggestopt, hebben we overal onze ervaring met wat er zich nu in het Midden-Oosten aan het ontwikkelen is. En vergelijkbaar zijn zo veel andere brandhaarden in de wereld. In Tanzania bestaat de samenleving grofweg half uit moslims en half uit christenen maar veel openlijke discussie levert de politieke noodsituatie eigenlijk niet op, want men is gewend om te zwijgen over dat soort zaken, en het land heeft een lange geschiedenis van tolerantie voor elkaars godsdienst. Wat ben ik daar eigenlijk trots op dat een land met zo weinig middelen die balans blijkbaar wel kan handhaven terwijl het in rijkere landen zo lastig is. Op de internationale school hebben we studenten uit alle landen in het Midden-Oosten inclusief Koerdistan, Gaza, West Bank en ze dragen deze crisis zo waardig en wanhopig op hun jonge schouders dat ik alleen maar respect voor ze kan hebben.

Marieke met patientje en EPD

Tanzania

Vuur? Mijn eerste associatie is, en dat zullen veel mensen herkennen die een keer op het platteland van Afrika geweest zijn en terugkomen, de vertrouwde warme rokerige organische humuslucht als je aankomt op het vliegveld hier in Kilimanjaro en naar buiten stapt. Die geur heeft een associatie van vriendelijkheid, eenvoud en schoonheid - en standvastigheid. Hij is er altijd! Dag en nacht, bij zon en bij regen. De global warming laat hier niet veel zien, maar dat komt omdat het land dusver spectaculaire overstromingen en dat soort natuurgeweld ontsprongen is, met de vraag voor hoe lang dan wel. De ijskap van de Kilimanjaro wordt elk jaar dunner en nu is er zelfs na flinke regen in het dal maar een dunne witte mantel van sneeuw en ijs te zien die binnen een dag weer teruggaat tot een paar witte sliertjes. En dat in de ongeveer 10 jaar tijd dat we hier dagelijks naar de top kijken. Rondom deze tijd vorig jaar en drie jaar geleden stond de berg hier in brand en werd er vooral niet over gepraat. Als de zon onderging, was een 'Ring of Fire' te zien die de breedte van de berg omvat (waarschijnlijk meer dan 20 km bosbrand en dan nog alleen vanaf de zuidhelling bezien) die pas verdween toen de regens aanbraken. Onze vrienden die een bergbeklimbureautje hebben, vertelden dat ze al hun gidsen en dragers naar de branden hadden gestuurd om te gaan helpen- maar er was geen uitrusting. Geen emmers, geen water. En maar hopen dat de regen snel kwam. Beneden in Moshi deden we met overtuiging regendansen - tot het effect had…!

Moshi

En om op dat thema maar voort te borduren hebben ze er in ons kleine zandstraatje een gewoonte van gemaakt om gevallen blaadjes op te harken en op keurige hoopjes te verzamelen op gezette afstanden van elkaar…. En ze dan aan te steken! Waarom? We weten het niet maar hebben wel verschillende verklaringen gehad van bijvoorbeeld de buurboer en Sebastian de oude tuinman. Het zou helpen tegen het verstoppen van slangen in dode bladeren; het zou mooi staan; het zou een teken zijn naar jouw baas dat je wat doet… maar een echt bevredigende verklaring is er niet! Een van de studenten van de school heeft er zelfs zijn Internal Assessment in milieukunde over geschreven -- maar het antwoord blijft uit.

Huis

Onlangs was in heel Moshi een aantal dagen de brandstof op, met name diesel was er niet meer en zorgde ervoor dat we met de fiets de tankstations af moesten om te kijken of er alweer iets in de tank kon. En soms is die auto wel belangrijk. Omdat we zo vaak geen stroom hebben (de laatste maanden om de dag, 12 uur per dag, overdag of in de avond) hebben we een gasfornuis met losse flessen die natuurlijk altijd op een sleutelmoment leeg raken (als je wacht op je brood in de oven of net een heleboel mensen te eten krijgt). En als je dan jouw brandstof niet kunt halen omdat de andere brandstof ook op is… dan weet je ook weer hoe al die mensen zich voelen in de wereldbrandhaarden die zo veel basale benodigdheden moeten ontberen.

De laatste tijd hebben we in huis een miereninvasie die Marco (onder het mom van: diesel is schaars en nu mag ik eindelijk mijn pyromanendriften uitleven!) te lijf gaat met een insecticidenspuitbus, maar dat is niet genoeg voor Meneertje Ongeduld dus hij houdt er een lucifer bij. De kinderen en hun vriendjes vinden het ge-wel-dig die

vlammenwerper, en ik maar zuchten. Een klein streepje diesel geeft al zo'n onaantrekkelijke geur af voor die mieren dat ze wegblijven. Maar dat stadium willen de mannen in huis denk ik gewoon niet bereiken, dat is veel te mak!

Werk

Ik moet hier natuurlijk als eerste the "Brain on Fire" patiënten noemen die we in het ziekenhuis gezien hebben en die beiden herkend werden door onze jonge dokters omdat ze onderwijs in bewegingsstoornissen gehad hadden en het herkenden. Het gaat om een NMDA Receptor Encephalitis, een hersenontsteking door een auto-immuunreactie die soms als hij tijdig herkend wordt een vrij goede prognose kan hebben. Omdat het zo'n acuut en vrij bizar beeld kan geven met een soort mini-insulten en psychiatrische verschijnselen waarbij iemand steeds verder kan wegzakken in een coma wordt het vergeleken met een brein dat in de brand staat. Twee keer dit jaar is dit gebeurd en allebei de kinderen zijn goed aan het herstellen. Toen ik eerder dit jaar het congres van de Movement Disorders society bijwoonde, viel het me op dat deze encefalitis een van de belangrijkste onderwerpen was als het ging om het herkennen van behandelbare aandoeningen. Het is mooi om te zien dat het onderwijs dat eruit volgt ook tot betere herkenning leidt zo ontzettend ver weg van de locaties waar dit onderwijs gegeven wordt, en op plekken waar de meeste moderne diagnostiek ervoor vrij beperkt is.

Verder moet mijn tweede analogie op het werk met vuur natuurlijk het onderzoek naar de invloed van ongediertebestrijdingsmiddelen op de ziekte van Parkinson en andere ernstige gezondheidsproblemen zijn. Vandaag hebben we met een groepje artsen en een epidemioloog van het pesticidensurveillance-bureau van de Tanzaniaanse regering een, vind ik, prachtig stuk geschreven over de ziekte van Parkinson in dit deel van de wereld en wat de rol van het onbeschermde gebruik van verdelgingsmiddelen kan worden in deze jonge boerenbevolking die deze bestrijdingsmiddelen toepassen sinds jonge leeftijd en zonder kennis van zaken. Ze mengen vaak verschillende onderdelen zonder handschoenen of masker aan, en lezen dan de kracht van het middel af aan hoe erg hun ogen en huid gaan branden en tranen. Hoe erger, des te beter het bestrijdingsmiddel! Het is ook erg leuk om multidisciplinair te werken en contact te zoeken met geschikte mensen binnen de regering zodat we uiteindelijk met z'n allen werken aan de veiligheid voor de algemene bevolking. Bovendien kan deze regio van de wereld ons wel eens meer over de ontstaanswijze van Parkinson gaan vertellen door dit soort praktijken.

Marieke presenteert op internationaal neurologiecongres in Dar es Salaam

"Dicht bij het vuur zitten" geldt sowieso voor veel ontwikkelingen die ik in de afgelopen 11 jaar heb mogen meemaken zoals de stichting van de African Academy of Neurology en er 4 jaar lang de vice-president Oost Afrika voor te zijn; het eerste EMG uit te voeren in Noord Tanzania en bijvoorbeeld de reeks eerste genetische bevestigingen van zeldzame aandoeningen die hier minder snel ontdekt en bijna nooit gediagnosticeerd worden omdat er geen klinisch genetici zijn in bijna heel Afrika. En dat wakkert dan weer de behoefte aan tot 'genetic counselling': het moeten uitleggen van een genetische bevinding aan mensen die ten eerste 'rouwen' over hun (kinds) aandoening en

ten tweede vaak nog een geloof hebben in schuld door iets dat verkeerd gedaan is, kwade geesten en dat soort zaken. En helaas is het maar al te vaak zo dat de schuld dan aan de moeder wordt gegeven omdat zij het kind gebaard heeft. Terwijl het vaak om een aandoening gaat die genetisch van beide ouders komt, of een spontane mutatie is waarbij geen van de ouders 'schuld' dragen. Als dit laatste blijkt is het echter vaak al een 'uitslaande brand' en heeft de echtgenoot gemakshalve het pand maar ontvlucht: die wil niet graag geassocieerd worden met 'zwak zaad'. Dus de behoeftes van en in deze samenleving zijn fascinerend en worden niet altijd goed door ons als buitenlanders herkend. Ze moeten vooraf bedacht worden en behoedzaam benaderd. Maar erg interessant.

Kortom dat vuur - het is overal en nog lang niet gedoofd!

Steven (14)

Ik houd heel erg van fietsen en stunten. Tijdens mijn zomervakantie heb ik heel veel met mijn vrienden gespeeld en heb ik ook elke dag heel veel gefietst.

Steven houdt veel van fietsen maar droomt ook van een gemotoriseerde toekomst

Ik heb ook niet zo lang geleden een nieuwe fiets gekocht waarvoor ik maandenlang gespaard heb. Daarmee rij ik bijna 4 uur lang

Als ik een nieuwe fiets kon krijgen, zou het een 'Marin Rift Zone 1' zijn of een 'Giant Stance' (hint hint). Die fietsen zijn hier niet te krijgen. Maar nu heb ik ook een hele coole. Ik heb hem gekocht van de vader van mijn vriend die een bedrijf heeft dat bergbeklimmingen doet en fietstochten of runs maakt helemaal rond de Kilimanjaro - dat is wel 300 km! De fiets werd niet meer gebruikt en ik mocht hem overkopen. Hij is goudkleurig en voor mij net zo veel waard als goud! Net buiten school ben ik een fietsspoor aan het maken met mijn vriend Nils en het is best leuk. Maar ik heb niet altijd tijd om het te maken omdat ik soms huiswerk heb. En dat moet dan eerst af maar dat gebeurt niet altijd. Ik wil heel erg naar een downhill bike trail gaan omdat dat er heel leuk uitziet. Ik weet eigenlijk niet of er wel eentje in Tanzania is, misschien wel in Kenia. In ieder geval wel in Europa en Amerika. Ik ben nu op mijn fiets wheelies aan het leren en dat is heel leuk maar ook best moeilijk.

Ik speel meestal volleybal en frisbee na school. Op 19-20 november is er een sportweekend waar je allemaal sporten kunt doen. Daar heb ik heel veel zin in want dan zijn er meer dan 1000 mensen op de campus en heel veel sporten om te zien. Uiteindelijk wint de school met de beste scores en dat is bijna altijd een Maasai school die hele lange fitte sporters heeft. Ze zijn wel best fanatiek en soms is het net een oorlog!

Vicky (12)

Dag iedereen!
Hoe is het met jullie? Ik wil jullie als eerste vertellen dat ik zo blij ben omdat ik in december alle zes mijn broers en zussen zie!!!!

Ik heb de laatste tijd ook zoveel gedaan, en bedacht en geknutseld. Ik heb samen met papa een hele dag naar kerstlampjes gekeken en van hem geleerd over elektrische circuits. Daar was ik heel trots op want we hebben ze gerepa-reerd en ze hangen nu in mijn kamer. Het is wel

jammer dat ze niet van mij zijn en ik ze weer terug moet geven aan de school.

Mijn vriendin Rhea en ik hebben vorige week ook enge huizen voor Halloween gemaakt. Wij zaten in een oud huis met het thema clowns, die echt eng zijn. Het was erg leuk omdat wij allebei vrij klein zijn, en grote mensen niet iemand verwachten die uit een klein hoekje of gaatje tevoorschijn springt! Dus het was leuk om mensen bang te maken die normaal gesproken best cool zijn, want in het donker is het allemaal anders. Ook voor de jongere kinderen deed ik *"Trunk or Treat"*. Ik hielp hiervoor een van mijn leraressen, Miss Farah en Mr Ramy uit Libanon. We waren allemaal verkleed als Angry Birds. Het was zo leuk! De kinderen waren zo schattig. Er waren twee jongens die "Mario en Luigi" waren van Super Mario.

Ik ben ook bij een voetbaltoernooi geweest waar ik heb gescoord. Het was 1-0 voor de tegenpartij en het regende ook al. Toen kreeg ik de bal in mijn gezicht geschoten, wat echt heel erg pijn deed. Maar vlak nadat ik in mijn gezicht werd geschoten, scoorde ik! Zaterdag heb ik nog een voetbaltoernooi dat spannend zal zijn.

Dag allemaal! Trouwens weet ik niet wanneer ik dit kan versturen want er is geen stroom.

Marco

Het korte regenseizoen lijkt eergisteren te zijn losgebarsten. Eenieder die het in Nederland het wel eens heeft over "een tropisch buitje" zou ik willen uitnodigen om in de regentijd in Moshi te komen kijken. Het begint een paar dagen tevoren met de dreiging. Dikke donkergrijze wolken verzamelen zich dagen achtereen op de Kilimanjaro, en lijken maar niet naar beneden te willen komen om iedereen te verlossen van de deken van benauwende warmte die over de stad ligt. Iedere dag wordt de lucht dreigender, maar op magische wijze

Vicky heeft haar droom waargemaakt: na zelf sparen voor de uitgaven, een keer naar een echte nagelsalon!

verdwijnen de wolken weer in de nacht, soms met een klein buitje. De volgende ochtend is het dan weer stralend blauw, maar gedurende de dag bouwt zich het wolkenpakket weer op tot een nog donkerder en dreigender geheel. Uiteindelijk komt onvermijdelijk de dag dat het losbarst. Na een korte amuse van een paar druppeltjes komt alles ineens. Niks geen gezellig tikken op het zolderraam, eerder een trash metal band die plots met 120 dB volume inzet – of voor een andere generatie: alsof je op een taptoe bent waar alle drumbands *tegelijk* in alle macht op hun trommels gaan slaan. En het mafste is dat er na een paar minuten ineens een tweede stadion vol met drumbands blijkt te zijn, die nu ook tegelijk inzetten. Het is een fenomeen.

En dan de regen! Je denk bij regen aan druppels waarvan je gaandeweg natter wordt als je erin loopt. Dat werkt hier anders. Er zijn niet echt druppels, het is meer een soort verticale rivier. Het maakt dan ook niet uit hoe lang je erin bent, de eerste seconde ben je al doordrenkt. Het is net als wanneer je met kleren aan in het zwembad springt: na het eerste moment word je ook niet nóg natter.

Het wonderlijke is hoe de regen meestal even plots ophoudt als hij begon. Ik kan me maar één keer herinneren dat het een hele dag doorging. Eén onophoudelijke monotone roffel, om gek van te worden. Maar meestal is het dus na een uur of twee voorbij en wordt

alles ineens weldadig stil. Al de dag erna zie je dat de tuin groener is – misschien vooral omdat het stof van de droge tijd weggespoeld is, maar een paar dagen later groeit er echt overal nieuw groen. Het is ongelofelijk hoe snel en groot de overgang is van de roodbruin gekleurde droge tijd naar de overdadig groene natte tijd.

Dit jaar is de regen echter vooral een reden tot zorg. Vanwege de La Niña cyclus wordt er een excessief nat najaar voorspeld, met extreme regens en mogelijk grote overstromingen. Juist het feit dat er een 52-pagina-dik rampenplan is opgesteld – in een land waar *contigency planning* in het algemeen niet hoog op de agenda staat – is wel zorgbarend. Velen herinneren zich nog de regens van 1998, toen huizen en wegen werden weggespoeld. Het is te hopen, mochten de voorspellingen uitkomen, dat er niet ook uitbraken volgen van bijvoorbeeld cholera. Klimaatverandering draait niet alleen om stijgende zeespiegels en veranderende weerpatronen, het heeft ook grote gevolgen voor de volksgezondheid, vooral in zwakkere regio's.

Een heel andere manier waarop de regens dit jaar voor problemen hebben gezorgd, is door het uitblijven van de grote regens in april en mei. Tanzania heeft twee regenseizoenen: de "kleine regens" die nu zijn begonnen en normaliter duren tot eind januari, en de "grote regens" tussen eind maart en begin juni. Tussen deze perioden in is het vrijwel droog. Toen dit jaar de grote regens niet kwamen, werden de stuwmeren niet gevuld, en kregen we steeds meer te maken met stroomonderbrekingen. Sinds september zijn de onregelmatige onderbrekingen vervangen door een vast schema: elke tweede dag hebben we de hele dag geen stroom. Het is misschien moeilijk voor te stellen maar zelfs dit went, tot op zekere hoogte: je gaat je eraan aanpassen. Maar voor de moraal en productiviteit van het land is het natuurlijk een grote klap als elke dag één helft "uitgeschakeld is".

Groepsfoto van het internationale neurologiecongres in Dar es Salaam, Oktober 2023

Met vrienden en de drie Zuid-Soedanese vluchteling-studenten die we onder onze hoede hebben genomen voor een vakantie op Zanzibar

De precieze reden voor de "load shedding" wordt, in afwezigheid van onafhankelijke journalistiek, nooit echt duidelijk. De stuwmeren hebben zich later alsnog redelijk gevuld, en de infrastructuur van het stroomnet was al jaren zwak, maar nooit reden om elke dag het halve land van het stroomnet te halen. Mogelijk wordt er de andere dagen onderhoud gepleegd?

Positief effect is wel dat dit jaar voor het eerst tijdens zware regens de stroom niet uitvalt. Het was altijd vaste prik: met een enorme klap hoorde je tijdens heftige regenval ergens een transformator opgeblazen worden, en dan zat je weer een hele dag in het duister. Dat hebben we dit jaar nog niet meegemaakt, wellicht omdat er, met maar de helft van de consumptie, voldoende aanvoer is om de door nattigheid weglekkende stroom te leveren. Anderzijds denkt de statisticus in mij natuurlijk ook: met maar de helft van het land aangesloten, is de kans op een opgeblazen transformator ook maar 50% ...

In ieder geval heeft de president het staatsenergiebedrijf verordonneerd om alles in maart volgend jaar te hebben opgelost. Dan is ook de grote stuwdam in het Selous nationaal park klaar, en zijn dus zowel het transport als de productie weer op orde, zo is de belofte. We gaan het zien.

Een saillant detail dat opvalt door afwezigheid is de gasbel die jaren geleden in het zuiden van het land werd ontdekt en die in de volledige energiebehoefte van het land zou gaan voorzien. Ik hoor daar al jaren niets meer over. Het laatste nieuws was in 2018 dat de bouw van de gigantische gascentrale stil was komen te liggen toen de buitenlandse investeerder eieren voor zijn geld koos. Dit was in de tijd dat buitenlandse bedrijven feitelijk werden onteigend op grond van steeds isolationistischer maatregelen van de toenmalige president – iets waar het land nu de wrange vruchten van plukt: in een eerste arbitragezaak is het land veroordeeld tot een boete van 100 miljoen euro voor contractbreuk, en er gaan er ongetwijfeld meer volgen.

Het kan natuurlijk zijn dat de gasexploitant in onderhandeling is over het hernemen van de bouwactiviteiten, maar ik kan me voorstellen dat vijf jaar misgelopen inkomsten dan een vrij pijnlijk onderwerp zullen zijn, zeker met de dreiging van een nog veel grotere arbitragezaak in de rug. In ieder geval is het opvallend stil geweest rond wat eens de *"be all end all"* van Tanzania's energieproblemen leek te zijn.

Ik was vorige maand in Dakar, Senegal, om kennis te maken met, en trainingen te geven bij de nieuwe West-Afrikaanse partner in de onderzoekskoepel waar ik voor werk als "Bioinformaticus Zonder Grenzen". Het viel me op dat een groot schip, een soort tanker, dagen achtereen op dezelfde plek voor de kust lag. Toen ik de naam opzocht, bleek dit een varende gascentrale te zijn die er sinds 2021 ligt. Het bedrijf Karpowership heeft in de afgelopen vijf jaar op meerdere plekken voor de kust van Afrika deze schepen neergelegd. Ze zijn voor Afrikaanse overheden een uitkomst: geen voorinvesteringen en onderhoud van eigen centrales, een kennelijk lage kostprijs voor relatief schone energie, en alles is "pay as you go": je betaalt de leverancier uit wat je int bij de gebruikers. Het "Karmol" schip bij Dakar voorziet in maar liefst 15-20% van de energiebehoefte van Senegal.

Recent kwam het bedrijf in het nieuws omdat het in een ander land (Nigeria, als ik me goed herinner) de schakelaar had uitgezet. De reden was een betalingsachterstand van de betreffende overheid van ettelijke miljoenen. Het grappige in het nieuwsbericht was dat de overheidswoordvoerder verklaarde dat men "de aanmaningen had gemist", maar uiteraard nu onmiddellijk tot betaling was overgegaan. De stad bleef desondanks enkele dagen in totale duisternis gehuld omdat "het niet zo makkelijk is om 16 miljoen dollar over te maken".

Misschien een ideetje voor Tanzania?

Werkbezoek aan Dakar voor het geven van trainingen in het oudste laboratorium van Afrika: het prachtige art déco "Institut Pasteur" , gebouwd in 1911.

FIDESCO

Waarom sturen wij jullie deze nieuwsbrief?
Natuurlijk om jullie op de hoogte te houden van onze activiteiten!
Met ruim elf jaar ervaring hebben we het bewijs dat we dit zonder jullie financiële steun NOOIT hadden kunnen waarmaken.

Dankzij jullie giften aan FIDESCO kunnen wij dit blijven doen.
Een donatie o.v.v. "Tanzania" komt ons project regelrecht ten goede.
Er blijft niets aan de strijkstok hangen, behalve de druk- en verzendkosten van deze nieuwsbrief!

FIDESCO is een internationale katholieke NGO (niet-gouvernementele organisatie) die zich al meer dan 30 jaar succesvol richt op kleinschalige uitzendingen.
FIDESCO zendt vrijwilligers uit om hun professionele kwaliteiten in te zetten voor mensen die het echt nodig hebben. De uitzendingen duren twee jaar. Je krijgt tevoren een training en wordt tijdens de uitzending begeleid vanuit Europa.
Voor informatie bel 0852-731732 of stuur een e-mail naar info@fidesco.nl

FIDESCO is een ANBI. Donaties zijn fiscaal aftrekbaar.

Bijdragen kan op deze manieren:

1. Een storting op rekening NL53 ABNA 0566 0142 97 van Stichting FIDESCO Nederland in Venlo o.v.v. "Tanzania"
2. Betaling via Tikkie op *www.fidesco.nl*

LET OP!
FIDESCO verduurzaamt.
Wilt u in de toekomst ons nieuws blijven ontvangen, geef dan uw emailadres door op info@fidesco.nl

Als tegenprestatie houden wij een blog bij op www.zwets.com, en ontvang jij periodiek deze nieuwsbrief. De nieuwsbrieven die we sinds onze aankomst hebben geschreven, zijn ook op onze site te vinden.

FIDESCO